

INTRODUCCIÓ: UNA EXPERIÈNCIA DOCENT AMB LA HISTÒRIA ORAL

*Pel Dr. Josep Sánchez i Cervelló
Universitat Laboral. Tarragona*

L'exemplar que teniu a les mans dels "Quaderns de Vilaniu" és el recull d'una sèrie d'entrevistes fetes a gent gran, a càrrec d'alumnes de COU del curs 1989-1990 de l'Institut Narcís Oller d'aquesta Ciutat.

Estudiar els esdeveniments del nostre país no entra en els temaris de l'assignatura d'Història Contemporània que els impartia, ja que, a COU, només s'estudien els segles XIX i XX fora de les nostres fronteres. Però vaig pensar que era necessari seqüenciar els esdeveniments de més enllà d'Espanya amb la realitat d'aquí, perquè la història rarament és nacional o aïllada i circumscrita a un país o a un grup. Aquesta concepció, que qualsevol historiador accepta, volia que fos confrontada amb la realitat de la gent que viu a l'Alt Camp: saber què els havia passat als anys de la seva infantesa, quina opinió tenien del temps viscut, quins esdeveniments recordaven, i per què els recordaven especialment.

També volia que els alumnes s'adonessin que tots els homes tenen història, i que la història universal no és més que el resum de totes les històries individuals. Així mateix, els volia fer comprendre que el passat no s'escriu exclusivament amb documents, sinó que el testimoni dels participants en un fet concret, objecte d'estudi, és, moltes vegades, més important que tots els documents existents. Per tant, escriptura i història no sempre van juntes. Els negres d'Àfrica, per exemple, abans de l'arribada massiva dels europeus, feia milers d'anys que tenien història, medicina, tradicions, folklore, etc.

Volia, per tant, que això ho experimentessin els alumnes entrevistant un familiar, un amic, etc. Estava convençut que això els ajudaria també a ells, com a persones, a trencar timideses, a preguntar coses mai no plantejades. A més era un estímul per tal que coneguessin les tècniques de l'entrevista. Com s'ha de preguntar? Quan?... Per això vaig procurar transmetre'ls la metodologia que havia utilitzat tant per realitzar la meua tesi de llicenciatura -entrevistant els soguers de la Ribera d'Ebre-, com la tesi doctoral -xerrant amb els militars i governants portuguesos-. Amb aquesta finalitat, els vaig recomanar el

qüestionari que a continuació transcriu:

I.- Preguntar nom i cognoms.

II.- Edat.

III.- Biografia.

On va néixer.

D'on eren els seus pares.

Quants germans té.

On i a quins carrers ha viscut.

Si és home, on va fer el servei militar.

Quan i amb qui es va casar.

Què li ha agradat fer (afeccions) a part de la seva professió.

Quan es va jubilar.

Si ha treballat en diferents llocs, el seu curriculum professional.

IV.- Si és pagès.

Distingir si té terra pròpia o si treballava per a altres pagesos.

Si la terra era seva, preguntar si l'havia heretada o si l'havia comprada.

Si la terra no era seva, preguntar quina mena de contracte tenia.

Quant li pagaven i si treballava al jornal.

On tenia la terra pròpia o la que treballava per d'altri (terme i partida).

Feines que feia al camp.

Calendari de collites.

Preguntar si es quedava a dormir al tros.

Qui feia el menjar.

Dir si cantaven cançons relacionades amb els cicles agrícoles.

Quins refranys utilitzaven sovint.

Remeis casolans que utilitzaven en cas de malaltia.

Quines coses donaven sort i quines coses donaven mala sort (supersticions).

Quins són els sants de la seva devoció.

Històries que li hagin passat, o hagi sentit explicar, en relació al camp (bandolers, maquis,...).

En què va afectar la guerra civil la seva vida de pagès. Si li van ocupar o incautar les terres. Si va entrar en una cooperativa. Si es va afiliar a algun sindicat agrícola.

Què feia quan les coses li anaven malament: quan no plovia, quan hi havia indicis de tronades a destemps,....

Definir la vida de pagès, què significa per a ell ser pagès.

Si tornés a néixer, tornaria a ser pagès?

V.- Altres oficis

En què consistia el seu ofici.

Quina matèria primera utilitzava i d'on provenia aquesta matèria primera.

On comercialitzava el producte que feia.

Quins eren els seus clients.

Era ell l'empresari o treballava per a un altre.

Dir quin tipus d'empresa era.
 Domicili social de l'empresa.
 Quin horari laboral feia.
 Sots, categories professionals i relació entre els treballadors.
 Eines de treball: noms, forma (si pot ser fer el dibuix).
 Politització. Sindicalització.
 Sants de la seva devoció.
 En què va afectar la Guerra Civil a la seva vida professional.
 Li van ocupar o incautar el negoci o l'empresa.
 Va entrar en una cooperativa.
 Va afiliar-se a un partit o sindicat.
 Definició de l'ofici que feia.
 Si tornés a néixer, faria la mateixa feina?

VI.- Sobre la Guerra Civil.

Com la va viure.
 On estava quan va esclatar la guerra, el 18 de juliol.
 Què recorda d'aquell dia.
 Què va succeir al seu poble: morts, persecucions, festes, incautacions, saqueigs, incendis,....
 Va ser al front o a la reraguarda.
 Si era al front: Quant va ser mobilitzat. On va fer la instrucció. On va entrar en combat. A quin regiment i a quina divisió estava. Quins eren els seus caps militars. Quines poblacions i quins fronts va recórrer al llarg de la guerra. En quines batalles va ser present. On era quan es va acabar la guerra. Què li va passar quan es va acabar la guerra (el van tancar en un camp de concentració? en quin? durant quant temps? en quines condicions? Quan va sortir? Dir si va sortir amb aval, qui el va avalar...).
 Com va trobar la casa després de la guerra.
 Com va ser la postguerra.
 Preguntar-li si el van perseguir.
 Si era a la reraguarda: On era? De quin temps a quin temps? van evacuar la població? Què menjaven? Amb qui estava (si es va refugiar amb altra gent)? Quan va tornar al poble? Com estava casa seva? Com va ser la postguerra? Perquè va venir la guerra civil.
 Quins fets històrics importants recorda haver viscut, a part de la guerra civil
 Què en pensa del règim de Franco. Va notar que hi havia una dictadura?
 Com va ser la transició política d'un règim a l'altre.
 Com valora el clima que es viu avui a Catalunya i a Espanya. Creu que és possible una altra Guerra Civil?

El resultat dels treballs va ser força satisfactori. Bona part tenien un extraordinari interès i una gran qualitat històrica i literària i, certament, gairebé tots s'haguessin pogut publicar, encara que com em va dir el Director dels Quaderns, Josep Martí, per problemes d'espai això no era possible. Jo, en la tria, no hi he tingut cap responsabilitat.

Finalment, i per defensar la metodologia emprada, he de dir que malgrat els 'handicaps' que la història oral té, especialment el que diu respecte a la veracitat del testimoni donat, he procurat salvar-los fent:

1.- Que l'entrevistat fos familiar o amic pròxim de l'entrevistador.

2.- Que s'identifiqués suficientment amb noms, cognoms, carrers on havia viscut, altres testimonis dels fets, etc. per tal de que la història tingui vàlvules de seguretat.

I per acabar, vull dir que com a professor va ser una satisfacció tenir uns alumnes com els del curs passat a Valls, dels quals vaig aprendre moltes coses i que més enllà dels anys, quan el temps m'hagi fet oblidar els seus noms, per la muntanya d'altres noms amb què la nostra professió ens premia cada nou any, recordaré la seva vitalitat i les seves ganes de fer. Salut i endavant!